

КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ НА ОНЛАЙН ЗАНЯТТЯХ ЗАСОБАМИ ГРИ

CORRECTION OF SPEECH ACTIVITIES IN CHILDREN WITH SPEECH DISORDERS IN ONLINE CLASSES USING GAMES

В статті представлено ефективність онлайн занять в корекції мовленнєвої діяльності дітей з порушенням мовлення. На сьогодні тенденції вдосконалення системи загальної та спеціальної освіти в Україні впливають на зміну підходів та методів галузі дослідження проблем порушеного розвитку та організації спеціальної допомоги дітям, у тому числі і з порушенням мовлення. В експериментальному дослідженні приймали участь 20 дітей старшого дошкільного віку. Констатувальний, формувальний та контрольний етапи дослідження проводилися на базі Одеського спеціального дошкільного навчального закладу «Ясла-садок» № 50 компенсуючого типу. Контрольна група дітей (10 дітей) займалася за спеціальними корекційними програмами садочку, експериментальна група (10 дітей) – із застосуванням онлайн ігор. Для підвищення рівнів сформованості складників мовленнєвої діяльності у дітей старшого дошкільного віку нами були: теоретично обґрунтовані необхідність та важливість формування достатнього рівня компонентів складників мовленнєвої діяльності у дітей старшого дошкільного віку засобами ігор на онлайн заняттях; розроблені комплекси ігрових завдань та ігор, прийомів та форм, які забезпечують індивідуальний підхід та врахують індивідуальні особливості розвитку мовлення у дітей; розкрито зміст методики розвитку мовленнєвої діяльності у дітей старшого дошкільного віку засобами ігор на онлайн заняттях; апробовано та експериментально перевірено ефективність використання запропонованої методики в корекційно-логопедичній роботі з дітьми старшого дошкільного віку із порушеннями мовлення. Проаналізувавши результати контрольного експерименту з діагностики рівнів сформованості імпресивно-діяльнісного складника мовлення, експресивно-діяльнісного, невербально-експресивного та комунікативно-діяльнісного складників у дітей старшого дошкільного віку, можемо стверджувати, що діти експериментальної групи мають досить велику позитивну динаміку в змінах показників, водночас в контрольній групі таких значних змін не відбулося. Загальна сума балів за всіма складниками сформованості мовлення зросла в експериментальній групі на 53,00 бала ($p < 0,001$), в контрольній – на 10,00 бала ($p < 0,001$), проте кінцеві показники в експериментальній групі були на 43,20 бала ($p < 0,001$) більшими порівняно з контрольною.

Ключові слова: мова, інформаційно-комунікаційні технології, дизартрія, мовні навички, складники мовлення.

The article presents the effectiveness of online classes in correcting the speech activity of children with speech disorders. Today, trends in the improvement of the system of general and special education in Ukraine influence changes in approaches and methods in the field of research into problems of impaired development and the organization of special assistance to children, including those with speech disorders. 20 children of older preschool age took part in the experimental study. The ascertainment, formative and control stages of the research were conducted on the basis of the Odesa special preschool educational institution «Kindergarten» No. 50 of the compensatory type. The control group of children (10 children) was engaged in special correctional programs in kindergarten, the experimental group (10 children) – with the use of online games. In order to increase the levels of formation of the components of speech activity in older preschool children, we were: theoretically grounded in the need and importance of forming a sufficient level of the components of speech activity in older preschool children by means of games in online classes; developed sets of game tasks and games, techniques and forms that provide an individual approach and take into account individual features of speech development in children; the content of the methodology for the development of speech activity in children of older preschool age by means of games in online classes is revealed; the effectiveness of using the proposed method in correctional and speech therapy work with children of older preschool age with speech disorders was tested and experimentally verified. Having analyzed the results of the control experiment on the diagnosis of the levels of formation of the expressive-activity component of speech, expressive-activity, non-verbal-expressive and communicative-activity components in older preschool children, we can state that the children of the experimental group have a fairly large positive dynamic in changes in indicators, at the same time in the control group did not experience such significant changes. The total number of points for all components of speech formation increased in the experimental group by 53.00 points ($p < 0.001$), in the control group by 10.00 points ($p < 0.001$), but the final indicators in the experimental group were 43.20 points ($p < 0.001$) greater compared to the control.

Key words: language, information and communication technologies, dysarthria, language skills, components of speech.

УДК 167+376+37.037
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/65.1.20>

Лещій Н.П.,

докт. пед. наук, професор,
професор кафедри дефектології
та фізичної реабілітації
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Гуцол М.А.,

здобувачка освітнього ступеня магістра
Державний закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Постановка проблеми. На сьогодні тенденції вдосконалення системи загальної та спеціальної освіти в Україні впливають на зміну підходів та методів галузі дослідження проблем порушеного розвитку та організації спеціальної допомоги дітям, у тому числі і з порушенням мовлення [2, с. 15].

У період дошкільного дитинства дорослі, що оточують дитину, часто не надають значення тим чи іншим особливостям мовленнєвого розвитку дитини, вважаючи їх індивідуальними варіантами норми або вважаючи, що з віком проблеми зникнуть самі собою. Усвідомлення наявних проблем відбувається із запізненням, коли дитина,

що вступила до першого класу, починає відчувати множинні труднощі в оволодінні читанням і письмом, а також виявляється нездатною освоїти шкільну програму [3, с. 22; 4, с. 19].

Враховуючи зазначене вище, використання засобів гри на онлайн заняттях, які мають порушення мовлення, можна виокремити в актуальну проблему, яка потребує подальшого дослідження і вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Відповідно до теоретичної концепції В. Pennington мовленнєва діяльність знаходить свою реалізацію у таких видах, як говоріння, слухання, писання та читання. Дані види мовленнєвої діяльності відносяться до основних видів взаємодії для людей у процесі вербального спілкування [6, с. 302].

Фахівці неодноразово відзначали негативні популяційні тенденції у сфері здоров'я підростаючого покоління, у тому числі стійкому зростанні кількості дітей із порушеннями мовлення. Представники науки та практики спостерігають загальне зниження мовних можливостей та мовних здібностей у дітей. Процеси формування мовних навичок, сформованість лексико-граматичної сторони мови насправді у багатьох дітей відбувається із запізненням або виявляється в тому чи іншому ступені порушення [5, с. 19].

Дослідження останніх років свідчать, що у понад 55% дітей, які вступають до перших класів, залишається незавершеним дограматичний період засвоєння мови; у 60% сучасних дітей виявляються проблеми в оволодінні рідною мовою та в правильності мовних висловлювань; понад 50% дітей дошкільного віку складають групу ризику у зв'язку з високою ймовірністю виникнення у них в майбутньому недоліків читання та письма [1, с. 25].

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в ігровій формі у поєднанні з традиційними методами дозволяє оптимізувати

корекційно-розвивальний процес, зробити його сторони більш результативним. Відомо, що поєднане використання в корекційній роботі різноманітних нетрадиційних методів запобігає втомі дітей, підтримує у них пізнавальну ціль активність, підвищує ефективність роботи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Стаття присвячується важливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій в ігровій формі у поєднанні з традиційними методами, що дозволить оптимізувати корекцію мовленнєвої діяльності у дітей з порушеннями мовлення на онлайн заняттях засобами гри.

Мета статті: розробити методiku занять корекції мовленнєвої діяльності у дітей з порушеннями мовлення на онлайн заняттях засобами гри та експериментально оцінити її ефективність.

Виклад основного матеріалу. Проведене експериментальне дослідження мовленнєвої діяльності дітей передбачало оцінку імпресивно-діяльнісного складника мовлення, експресивно-діяльнісного, невербально-експресивного та комунікативно-діяльнісного складників (рис. 1).

В експериментальному дослідженні приймали участь 20 дітей старшого дошкільного віку. Констатувальний, формувальний та контрольний етапи дослідження проводилися на базі Одеського спеціального дошкільного навчального закладу «Ясла-садок» № 50 компенсуючого типу.

Контрольна група дітей (10 дітей) займалася за спеціальними корекційними програмами садочку, експериментальна група (10 дітей) – із застосуванням онлайн ігор.

Під час проведення експериментального етапу дослідження, нами були визначені рівні сформованості складових мовлення, які представлені в таблиці 1, відповідно яких відбувалася оцінка отриманих результатів дослідження на констатувальному та формуальному етапах дослідження.

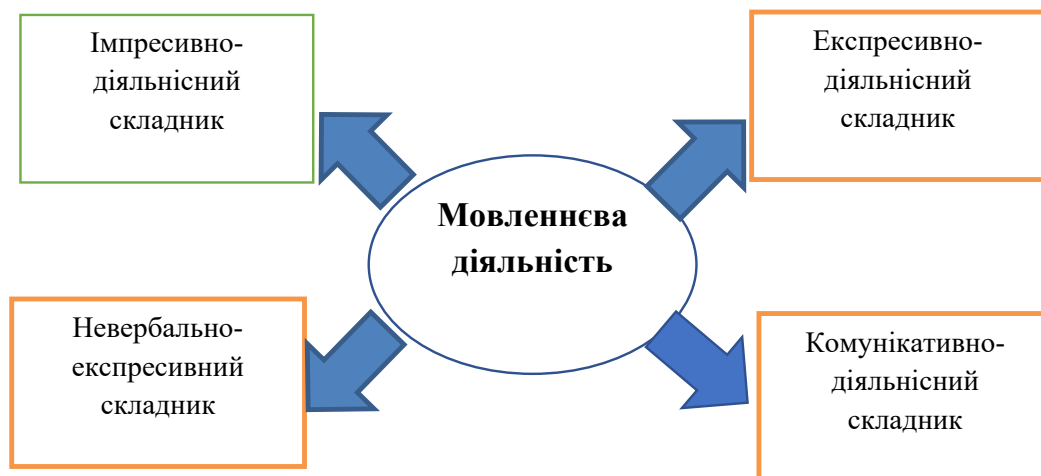

Рис. 1. Складові обстеження мовленнєвої діяльності дітей з порушенням мовлення

Таблиця 1

Рівні сформованості складових мовлення у дітей старшого дошкільного віку

Складники	Високий рівень	Достатній рівень	Середній рівень	Низький рівень
Імпресивно-діяльнісний	24	18	12	6
Експресивно-діяльнісний	52	39	26	13
Невербально-експресивний	16	12	8	4
Комунікативно-діяльнісний	20	15	10	5
Всього	112	84	56	28

Таким чином розподіл балів по рівням сформованості виглядає так:

- 28–57 балів – низький рівень;
- 56–83 балів – середній рівень;
- 84–111 балів – достатній рівень;
- 112 балів – високий рівень.

Загальна сума балів за всіма складниками сформованості мовлення у дітей експериментальної та контрольної групи представлено на рисунку 2.

Отже, загальне середнє значення за всіма показниками у дітей експериментальної та контрольної групи відповідало низькому рівню і констатувало, що сформованість складових мовлення у дітей старшого дошкільного віку знаходиться на низькому рівні. Таким чином, отримані дані свідчать про необхідність розробки та апробації нової корекційної методики.

Онлайн ігри з дітьми старшого дошкільного віку застосовувалися в малогруповій формі роботи для мовленнєвого розвитку за допомогою редакторів InShot, VideoPad, PowerPoint, Adobe Photoshop, CorelDRAW, Macromedia Flash тощо.

Діти, пройшовши за посиланням за допомогою батьків, відкривали презентацію і за командою логопеда розпочинали виконувати завдання. Батьки дітей при цьому записували відео виконання завдань, щоб була можливість проаналізувати помилки та надати зворотній зв'язок логопеду. Адже саме свідоме включення батьків до освітнього процесу підвищує результативність

логопедичної роботи з дітьми з порушеннями мовлення.

Розроблена методика впроваджувалася в рамках корекційно-логопедичної роботи, яка реалізовувалася комплексно та послідовно в навчально-виховному процесі.

За допомогою розроблених онлайн ігор вирішувалися наступні завдання:

- формування фонематичної системи, навички звукового аналізу та синтезу;
- формування правильної вимови (звукова вимова, диференціація звуків, складова структура слів);
- формування та вдосконалювати лексичного ладу мови;
- розвиток уваги, пам'яті, самоконтролю та саморегуляції;
- удосконалення словесно-логічного мислення;
- виховання самостійності, відповідальності.

Обладнання: ноутбук, комп'ютер або планшет. Для підвищення рівнів сформованості складників мовленнєвої діяльності у дітей старшого дошкільного віку нами були:

1. Теоретично обґрунтовані необхідність та важливість формування достатнього рівня компонентів складників мовленнєвої діяльності у дітей старшого дошкільного віку засобами ігор на онлайн заняттях.

2. Розроблені комплекси ігрових завдань та ігор, прийомів та форм, які забезпечують

Рис. 2. Загальна сума балів за всіма складниками сформованості мовлення у дітей експериментальної та контрольної групи на констатувальному етапі дослідження

Динаміка зміни загальної суми балів за всіма складниками сформованості мовлення у дітей експериментальної та контрольної групи упродовж дослідження

Групи	До дослідження	Після дослідження	T-кр. Стьюдента	p-level
Експериментальна група	28,70±1,13	81,70±1,83***	24,64	<0,001
Контрольна група	28,50±1,14	38,50±1,57	5,15	<0,001

*** – $p < 0,001$ при порівнянні експериментальної та контрольної групи

індивідуальний підхід та врахують індивідуальні особливості розвитку мовлення у дітей.

Розкритий зміст методики розвитку мовленнєвої діяльності у дітей старшого дошкільного віку засобами ігор на онлайн заняттях.

Апробована та експериментально перевірена ефективність використання запропонованої методики в корекційно-логопедичній роботі з дітьми старшого дошкільного віку із порушеннями мовлення.

Провівши порівняння повторних результатів виконання діагностувальних завдань, можна зробити висновки, що застосування онлайн ігор у дітей експериментальної групи відзначилося вірогідно кращими показниками всіх досліджуваних складників мовлення порівняно з дітьми контрольної групи, які займалися за корекційною програмою ясла-садка № 50 (таблиця 2).

За результатами таблиці 3 встановлено, що в обох групах під час розрахунку критерія Стьюдента були показані вірогідні зміни, зокрема в експериментальній групі загальна сума балів за всіма складниками сформованості мовлення зросла на 53,00 бала ($p < 0,001$), в контрольній – на 10,00 бала ($p < 0,001$), проте кінцеві показники в експериментальній групі були на 43,20 бала ($p < 0,001$) більшими порівняно з контрольною. Отримані дані є підтвердженням розробленої експериментальної методики.

На підставі отриманих даних ми можемо стверджувати, що розроблена методика є достатньо ефективною в корекційно-логопедичній роботі з дітьми старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення та може бути рекомендована до практичного впровадження.

Висновки. Результати констатувального експерименту засвідчили необхідність розробки нової методики, яка буде спрямована на поліпшення

імпресивно-діяльнісного складника мовлення, експресивно-діяльнісного, невербально-експресивного та комунікативно-діяльнісного складників у дітей старшого дошкільного віку. Під час розробки нашої методики були визначені основні педагогічні принципи освітнього процесу; були враховані та створені необхідні для корекційно-логопедичних занять умови; до процесу впровадження методики були залучені фахівці дошкільного навчального закладу та батьки. Аналіз результатів контрольного етапу дослідження підтвердив ефективність розробленої корекційної методики з використанням засобів онлайн ігор для дітей старшого дошкільного віку.

Перспективи подальших пошуків передбачають визначення ефективності запропонованої методики у дітей з церебральним паралічем.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білан О. І., Возна Л. М. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / Під ред. О. І. Біланозна. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 264 с.
2. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Харків: Ранок, 2011. 176 с.
3. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: навч.- метод. посіб. Київ: Слово, 2008. 408 с.
4. Боряк О. В. Методика корекції просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією засобами логопедичної ритміки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2011. № 19. С. 13–20.
5. Голуб А.В. Узагальнені результати впровадження інноваційного підходу до корекції усного мовлення дітей старшого дошкільного віку при дизартріях. *Наук.-метод. журнал «Логопедія»*, 2018. № 12. С. 19–23.
6. Pennington B.F. Relations among speech, language, and reading disorders. *Annual Review of Psychology*. 2009. № 60. P. 283–306.